

2017-07-28

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Åsa Odin Ekman
0725292448
asa.odinekman@tco.se

Yttrande gällande Ds 2017:16 Arbetsplatsinspektioner och höjd särskild avgift

Ju2017/03851/L7

Sammanfattning

TCO anser att promemorian är otydlig och inte innehåller en tillfredsställande redogörelse för skälen till de förslag som presenteras. TCO anser att det är mycket angeläget att vidta åtgärder för att motverka utnyttjande av utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverige, men efterfrågar andra åtgärder än de som föreslås.

TCO avstyrker förslaget om utökade möjligheter för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner. TCO tillstyrker förslaget om höjd särskild avgift.

Generella synpunkter

TCO anser att det är otydligt vad syftet med de föreslagna förändringarna är. Vid regeringens presskonferens den 22 september 2016 presenterades förslaget om utökade befogenheter för arbetsplatsinspektioner som en av nio åtgärder för ett bättre fungerande återvändande. I Justitiedepartementets promemoria hänvisas till andra skäl. TCO förutsätter att det är de i promemorian uppgivna skälen som motiverar förslaget, men anser att redogörelsen för dessa är otydlig.

I avsnitt 3 "Behov av ytterligare åtgärder för att motverka anställning i strid mot utlänningslagens bestämmelser" finns en kort beskrivning av den rådande situationen. Arbetsgivare som anställer en utlänning är skyldiga att underrätta Skatteverket om anställningen. I promemorian konstateras att antalet underrättelser är färre än antalet utfärdade arbetstillstånd. Vidare konstateras att arbetskraftsinvandrare samt utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverige riskerar att utnyttjas av oseriösa arbetsgivare.

Det förhållande att arbetsgivare till utlänningar som vistas lagligt i Sverige inte gör den lagstadgade anmälan till Skatteverket är förvisso problematiskt. Däremot anser TCO att detta faktum inte har någon bäring på eller koppling till anställning och utnyttjande av utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverige. TCO efterfrågar en mer uttömmande redogörelse för, och analys av, den nu rådande

situationen och skälet till att regeringen anser det motiverat att överväga ytterligare åtgärder.

I övriga avsnitt hänvisas återkommande till behovet av att motverka utnyttjandet av utlänningar utan rätt att vistas och arbeta i Sverige. Risken för osund konkurrens nämns som ytterligare en problematisk följd av detta.

Fackföreningsrörelsen har sedan 2008 bedrivit verksamhet för att motverka utnyttjandet av arbetstagare utan rätt att vistas och arbeta inom ramen för Fackligt Center för Papperslösa. Centrets utgångspunkt är att samtliga arbetstagare har rättigheter oavsett migrationsstatus. Detta är även fastslaget i ILO konvention 143 som Sverige ratificerat. Denna verksamhet har gett såväl TCO som Centrets andra medlemsförbund erfarenhet och expertis i fråga om hur utnyttjande av denna grupp bäst kan motverkas.

Mot bakgrund av de ärenden som inkommer till Centret kan TCO bekräfta och understryka promemorians bedömning att denna grupp utlänningar utnyttjas på arbetsmarknaden, ofta på mycket hänsynslöst sätt. TCO anser att det är mycket angeläget att vidta åtgärder för att motverka detta utnyttjande, och att det därför kan vara motiverat att se över befintliga regelverk och bestämmelser.

Den viktigaste lärdomen som kan dras av Centrets arbete är att uppgiften att motverka utnyttjande av denna grupp endast kan vara effektiv om den genomförs separat från migrationskontroll. Utlänningar som saknar rätt att vistas och arbeta i Sverige saknar reella möjligheter att utöva sina rättigheter som arbetstagare om de samtidigt riskerar utvisning. Det gör att arbetsplatsinspektioner i dess nuvarande form är problematiska som verktyg för att stärka dessa arbetstagares möjligheter att utöva sina rättigheter och motverka utnyttjande.

TCO noterar att ILO identifierat samma problembild. I punkt 394 i "Promoting fair migration – General Survey concerning the migrant workers instruments" från år 2016, punkt 304 står följande: "In relation to provisions of the labour law that apply generally without distinctions based on nationality, the Committee is mindful that migrants in an irregular situation will find it difficult to claim their rights, or to gain access to the courts, especially due to the fear of deportation."

International Trade Union Confederation (ITUC), och den internationella organisationen Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM) har av detta skäl förespråkat en så kallad brandvägg mellan de myndigheter som genomför arbetsplatsinspektioner i syfte att motverka utnyttjande av arbetstagare utan rätt att vistas och arbeta, från gränspolisens.

För att uppnå det uppgivna syftet, att motverka utnyttjandet av denna grupp migranter, anser TCO därför att andra åtgärder bör övervägas än de som föreslås i promemorian. För att identifiera lämpliga åtgärder anser TCO att det finns ett antal angelägna frågor att utreda. Exempelvis anser TCO att det bör klargöras i vilken utsträckning utlänningar utan rätt att vistas och arbeta informeras om sin rätt till utebliven lön, som fastställs i lagen (2013:644) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige.

Mot bakgrund av promemorians betoning på att motverka utnyttjande anser TCO att det är mycket olyckligt att det saknas en redogörelse för befintliga möjligheter för denna grupp att hävda sina rättigheter som arbetstagare. TCO anser också att det är anmärkningsvärt att promemorian saknar en redogörelse för hur de förslag som presenteras kan inverka på dessa rättigheter.

4.1 Utökade möjligheter för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner

I promemorian föreslås en ny bestämmelse i utlänningslagen som gör det möjligt för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner inom verksamhetssektorer som är identifierade som en risksektor.

TCO anser att bestämmelser för utökade inspektioner kräver goda skäl, då utökade inspektioner riskerar att ha många negativa följder på de arbetsplatser som omfattas. Bland annat kan razzior på arbetsplatser ha stora konsekvenser för den psykosociala arbetsmiljön. TCO ställer sig generellt kritisk till att arbetsplatser används för inre utlänningskontroll, och anser att det bör föreligga starka fall både för att genomföra arbetsplatsinspektioner med detta syfte och för att utöka Polismyndighetens befogenheter.

I promemorian uppges att det finns ”flera fördelar” med en ordning med dessa utökade befogenheter. Ett antal sådana nämns, men det framgår inte i vilken utsträckning dessa fördelar även kan anses gälla under rådande ordning.

I promemorian hänvisas även till det faktum att Rikspolisstyrelsen i sitt yttrande över Sanktionsutredningen framförde att de, till skillnad från Sanktionsutredningen, regeringen och övriga remissinstansers, bedömning, ansåg att det krävdes ytterligare författningsstöd för att kunna utföra inspektioner på det sätt som direktivet avser.

I promemorian saknas däremot en redogörelse för varför Justitiedepartementet nu gör en annan bedömning, och på vilka sätt de befintliga möjligheterna för Polismyndigheten att genomföra arbetsplatsinspektioner är otillräckliga. Det enda belägg som anges är att ”endast ett hundratal inspektioner har genomförts årligen under

2012-2015". Enligt Sveriges senaste rapportering till Kommissionen genomfördes dock 1089 inspektioner år 2016, ett i sammanhanget väsentligt faktum som inte framgår av promemorian.

Sammantaget anser TCO inte att behovet av utökade befogenheter för polisen att genomföra arbetsplatsinspektioner är konstaterat.

Vidare finner TCO det anmärkningsvärt att det i promemorian saknas ett resonemang om de skäl som talar emot förslaget. Dessa uppmärksammades av Sanktionsutredningen: "Om kontroll av utländska arbetstagares tillstånd skulle kunna ske utan att det finns anledning att anta att ett brott har begåtts eller att anledning finns att anta att utlänningen vistas här olagligt, skulle det innebära en särskild ordning för brottsbekämpning och brottsutredning än vad som är föreskriven för andra brott som faller under allmänt åtal. Det är enligt vår mening inte en framkomlig väg. De inspektioner av arbetsplatser som ska göras måste därför även i fortsättningen ske på det sätt som skett hitintills, dvs. underrättelsebaserat. Detta stämmer väl överens med direktivets krav att inspektionerna ska ske på grundval av en riskbedömning." (SOU 2010:63, s. 324-5).

Justitiedepartementet redogör inte för varför en annan bedömning är lämplig i dagsläget.

TCO anser att det är mycket problematiskt att på ett så begränsat och ofullständigt underlag föreslå utökade befogenheter för Polismyndigheten.

TCO avstyrker förslaget.

4.2 Den särskilda avgiften ska höjas

I promemorian föreslås att den särskilda avgiften ska höjas eftersom den nuvarande lagstiftningen inte i tillräcklig utsträckning förhindrar arbetsgivare från anställningar i strid med utlänningslagens bestämmelser.

TCO instämmer att den nuvarande ordningen är otillfredsställande och behöver ses över. Antalet påföljder för arbetsgivare, såväl i form av den särskilda avgiften som i form av straffrättsliga påföljder, är förhållandevis lågt i jämförelse med antalet inspektioner som genomförs och antalet utläningar utan rätt att vistas och arbete som identifieras genom dessa. TCO anser att det vore önskvärt med en redogörelse för vad denna diskrepans beror på som underlag för att identifiera lämpliga åtgärder.

TCO anser liksom promemorian att en höjning av avgiften kan ha en avskräckande verkan, men anser att ytterligare åtgärder bör övervägas. TCO anser även att regeringen i den fortsatta beredningen av förslaget bör analysera eventuella oönskade konsekvenser av att höjningen föreslås gälla även utläningar med rätt att vistas men inte

arbeta i Sverige, exempelvis om det kan verka hämmande på arbetsgivares vilja att anställa en asylsökande eller annan som kan vara berörd, inte minst med tanke på de problem som under hösten 2015 förekom med utfärdande av AT-UND.

Med dessa kommentarer tillstyrker TCO förslaget.

Eva Nordmark

Ordförande

Åsa Odin Ekman

Förbundssekreterare